

Pierderea prin regăsire

Puternicele permutații mondiale, dorința de impunere a marilor puteri în fața statelor farâmițate de lupte interioare perpetuate din istorie sau create artificial din exterior, aduc în prim plan una din problemele cele mai acute la nivel cultural-social: pierderea sau păstrarea identității unui popor.

Rolul presei în aceste controversate probleme crește tot mai mult. Ea are puterea de a modela norme și idei, de a conserva sau institui valori, într-un cuvânt, de a influența gândurile și acțiunile oamenilor.

Din păcate, presa nu reușește să concretizeze în fapt potențialul benefic pe care îl posedă. Ea nu ne învață cum să ne bucurăm de libertatea dobândită, de mult râvnita democrație, nicidecum nu vom putea să ne definim pe noi înșine negându-ne tradiția, cultura sau încercând să fim ceva ce nu suntem. O copie niciodată nu va fi mai bună decât originalul și, oricum a-i întoarce-o, tot plagiat se numește.

Pentru a putea să ne definim ca națiune în raport cu ceilalți, trebuie să ne cunoaștem în primul rând pe noi: cine suntem, de unde am pornit și încotro ne îndreptăm. Presa, însă, continuă să exploateze aspectele negative ale vieții. Nu trece zi de la Dumnezeu să nu citim despre vreun jaf, vreo crimă sau despre vreun viol. Se insistă pe imaginile de suferință, catastrofale, în special cele de foarte mult rău cauzat. Oare cât o să mai dureze această exacerbare a violentei, acest efort depus exclusiv în slujba senzaționalului ieftin al cărui rezultat este o stare de spirit sumbră? De ce nu dăm oamenilor o rază de speranță, de ce nu arătăm aspectele frumoase ale vieții, dându-le încredere în ziua de mâine?

Schimbarea imaginii proaste pe care o avem în exterior depinde în întregime de noi. "Cultura noastră este cea mai frumoasă" este normal că doar ne reprezintă! Mai trebuie doar să știm cum să o promovăm, cum "să ne vindem mai bine". Când suntem mândri de ceea ce avem, câștigăm și respectul celorlalți. Un lucru e sigur: singurul "produs" românesc cu adevărat acceptat pe piața mondială este cel cultural.

O lege nescrisă spune că orice neam trebuie respectat și apreciat pentru ceea ce îl face deosebit. Și prin ce altceva, dacă nu prin artă, prin amprenta culturală caracteristică fiecărui popor?

Promovarea acestor valori ar trebui să fie, de fapt, una din principalele îndelețniciri ale presei. Să "exploateze" de această dată faptul cultural, ceea ce îl individualizează prin origine, prin raportarea la valorile naționale și universale. Să ajute oamenii să înțeleagă cât de importantă este tradiția, cultura, în genere, pentru menținerea identității. "Cu cât aceasta este mai bine înțeleasă în toate sensurile ei și aplicată la nivel de civilizație – afirma cu îndreptățire, într-un interviu recent, etnograful Ioan Godea - cu atât își găsește un specific în ansamblul popoarelor, conturându-și imaginea în diversitatea acestui mozaic cultural".

În același sens, profesorul Ioan Galea, Directorul Bibliotecii Orășenești din Sebiș, susține că: "Tot mai des se pune problema unității continentului, urmărindu-se totodată păstrarea identității fiecărei națiuni. Acest concept poate fi raportat la o scară mai mică, când ne gândim la coexistența minorităților, a grupurilor etnice în cadrul unui stat. Indiferent de limbă, de modul de viață sau de orientarea religioasă, ele își aduc aportul la tezaurul de valori al poporului respectiv".

Promovarea naționalismului exagerat nu poate avea decât un efect negativ care duce la exterminarea identității celui diferit, din dorința de apărare a propriei identități. În diversitate ar trebui să ne găsim și să ne alimentăm dorința de cunoaștere, să identificăm valorile comune, care pun bazele comunicării interculturale. Responsabilitatea presei crește în aceste situații. "Istoria de o zi" a faptului cultural poate fi o interpretare obiectivă sau subiectivă cu un deznodământ benefic sau nu. Soluția ideală ar fi crearea unui echilibru fără exagerări sau minimalizări care să aibă ca scop promovarea valorilor în forma lor cea mai pură.

De la dictonul imperativ și totalitarist de genul "țara sunt eu" și până în zilele noastre, când fiecare cetățean al unei țări face parte integrantă dintr-un sistem cultural și social definitoriu ca particularitate cu tradiția fiecărui popor e cale lungă. Omul este obligat să perpetueze în viață tot ceea ce i-a hărăzit trecutul, adică datini, obiceiuri și, de ce nu?, dragostea de țară.

DALINA BORCAN

„Tibiscus” University Timișoara

Kultur na tur

Kultura? Da li vam ova reč zvuči poznato? Kao da ste je već negde čuli, zar ne? Pokušavajući da se priseti izvornog značenja ove reči, autor ovog teksta pošao je u malo mesto na severozapadu Rumunije zvano Sebiș. Nasumično izabrani građani na ulicama ovog malog mesta u okrugu Arad ovo pitanje ispratili su samo zbunjenim izrazom lica. No, ovoga puta, problem nije bio jezičko nerazumevanje (*prim.aut.* autor je imao prevodioca). Problem je bio mnogo dublji od kulturnog mimoilaženja. Dolazimo do zaključka da većina ovih ljudi nikada nije posetila platonov *Svet Ideja* jer i uprkos činjenici da su proveli po nekoliko desetina sekundi prisećajući se značenja ove reči naprosto im ništa nije padalo na pamet. Postoji li kultura u Sebișu? Ili je ovo pitanje samo još jedno u nizu poput većite dileme „Da li vodopad šušti ako nema nikog da ga čuje?”.

Pošto je ostao bez odgovora na prvo pitanje, autor je pošao u nemoguću misiju: *saznati zašto ljudi u Sebișu ne znaju šta je je kultura*. Poput svakog drugog dobrog detektiva, uputio sam se na mesto zločina – kulturne lokacije Sebișa. Posle razgovora sa gospodinom Aurel Dragoș, lokalnim menadžerom za turizam, dobio sam smernice i mogao sam započeti istragu. Ali, šta prvo obići? Izbor je zaista pozamašan: Gradska biblioteka, muzej, romantična zgrada u posedu „Radija 21”, dve antene provajdera mobilne telefonije, brda, drveće, rezervoar za vodu napuštene fabrike... Počeo sam od početka, naravno, istorije i mesta koje je reprezentuje – muzeja. Zgrada muzja nije se ni po čemu razlikovala od ostalih objekata u Sebișu. Zapravo, cela atmosfera nije se ni malo razlikovala od one koju je autor svakodnevno viđao u selima Vojvodine. No, vratimo se muzeju, bar na tren. Tren je bio i potreban da se muzej obiđe, odnosno tako sam mislio pre nego što sam ušao. Iako skromna, veoma interesantna postavka sebiškog muzeja ukazala mi je na ono što upravo fali ovoj maloj zajednici, pa možda čak i celoj Rumuniji – prepoznavanje autenticne kulture, stare preko 2000 godina, istorje vrednije od bilo kakve Aliaske.

Predivna zbirka slika naive lokalnih autora samo je potvrđivala moju raniju pretpostavku – na ovako kulturno bogatom mestu teško je ostati imun na njeno dejstvo. Ali zašto je onda niko nije video godinama? Po rečima Barna Georgea, izvršnog menadžera Muzeja u Sebișu, poslednja donacija muzeju bila je 1989. Te godine tri autora su svoja dela donirali muzeju u Sebișu. Razlog za za ovaj nagli pad darežljivosti verovatno treba tražiti u smrti sva tri autora, ali logično pitanje sledi: Gde su novi autori? Da li su mlađe generacije hipnotisane fast-food kulturom? Šta organi lokalne samouprave čine kako bi sačuvali ovo bogatstvo? Prvi nagoveštaj odgovora kojeg smo mogli dobiti samo direktno u Gradskoj Kući, dobili smo od gospodila Barna koji se sa mukom prisetio poslednje donacije lokalnih vlasti muzeju. Bilo je to takođe davne 1989.

DUŠAN VASIĆ

Chamber Theatre of Music „Ogledalo” Novi Sad

► pg.4

Pređi preko

Mi Novosađani... Ni jedan grad, ni jedno mesto, za nas nije poput našeg. Beograd je prevelik, Budimpešta je suviše severno, Atina je prijava, Pariz je predalek. Sebiš bi se najbolje uklopio u kategoriju premalen. Ipak, kao neku vrstu pokajanja, prihvatamo stvari kakve jesu i ponekad priznamo da se na nekom mestu osećamo dobro. Ali samo sebi, jer hvaljenje drugih delova naše planete naprosto nije novosadski. U Novom Sadu živim čitav svoj život i javno priznajem da je naša uobraženost zasnovana na duhu grada, a retko kad na činjenicama. Ipak, nikom ne dozvoljavam da osporava jednu stvar...U stvari, bilo ih je tri... I sada ih je tri, ali kao da nema ni jednog....

Jedna novinarka iz Novog Sada došla je ovog leta na poznat teren i iznenadila se kada je među poznatim ljudima neko započeo razgovor o mostovima. Na pitanje kakav most joj prvi pada na pamet, naravno, postoje tri odgovora. Bilo je jako teško i pomalo licemerno smisliti četvrti, ali je ipak uradila baš to. Kao opravdanje, pred sebe je postavila frazu da je čitava priča o novosadskim mostovima istrošena i stereotipna. Pravi razlog je još licemerniji od odgovora: jako je teško povrediti ostale Novosađane, koji su takođe izbegli da nacrtaju jedan od sebi najbližijih mostova. Naravno, još je teže povrediti sebe.

U isto vreme zavidim i divim se ljudima za koje je most samo deo puta koji spaja dve obale. Kada razmisle malo dublje, most za njih predstavlja i vezu između dva čoveka, dve kulture ili dva različita stava. Kada pređu preko mosta, oni ga ni ne primete. Ili ga primete jedino ako je velik ili možda lep, poput mnogih mostova u okolini Sebiša. Jedan se nalazi u mestu Buten. Pre više od veka sagradila ga je jedna bečka kompanija, koja je za njega dala stogodišnju garanciju. Čula smo i o mostu na napuštenoj železničkoj pruzi u okolnoj šumi. Skoro svaki Novosađanin, naviknut na široki Dunav, u sebi bi promrmljao da to ni nije reka. Međutim, niko iz Novog Sada ne bi mogao da ospori jednu činjenicu, o kojoj niko u Sebișu verovatno ni ne razmišlja: život u gradu bi bio vrlo komplikovan da nije tih malih i na prvi pogled beznačajnih mostova. Onih koje pri prelasku niko ne primećuje.

A ja sam ih prebrojala gotovo sve: onaj na ulazu u grad, pa zatim onaj kod pijace, jednostavan i uvek u upotrebi. I onaj crni, pešački, odmah pored njega, koji, ako ništa drugo, pomaže ljudima da se, dok nose teške stvari, ne guraju sa automobilima. Prebrojala sam i onaj i mostić boje drveta, na samom izlazu iz mesta, koji je možda premali za dvoje, ali ipak dovoljan jednom čoveku da premosti prepreku. Bilo je takvih mostova i ranije u Sebișu. Njihovi ostaci i danas se mogu videti na obalama reke u okolini centra. Oni su srušeni, a na njihovom mestu su sagrađeni novi. Poslednji od njih spojio je dve obale 1988. godine.

Prebrojala sam i mostove na putu koji nas je vodio do jednog od lepih, ali zapostavljenih mesta u okolini. Nagnula sam se preko ograde jednog od njih i videla jedan od uobičajenih primera ljudske nekulture: divlju deponiju u reci. Ostale sam samo prešla, kao i svi ostali. Ispod jednog je plivalo jato pataka, jedan je toliko širok da potok koji premošćuje izgleda gotovo beznačajno. Neke od njih sam primetila samo zato što sam htela da budu primećeni. Ali nisam mogla da ne primetim od koliko bi bitnih stvari bili odvojeni kada bi samo jedan od njih bio ranjen.

Ne želim da bilo ko oseća isti što i ja kada vidi ili pređe most. To je nešto što ću novosadski ljubomorno čuvati. Ne samo zbog toga što je to osećanje samo moje, nego i zbog toga što bi svet sigurno bio lepše mesto za život kada niko ne bi znao kako je živeti u podeljenom gradu. I nadam se danu kada ću o mostovima opet moći da razmišljam kao o sredstvu za prelazak sa jedne obale reke na drugu.

MILENA JERKOV

Radio 021 Novi Sad

Pg. 1 ►

Dulceața multiculturală

Ora 13.00. O altă întâlnire de afaceri la prânz, într-un restaurant unde prețurile depășesc cele mai sălbatice așteptări ale unui donator de rinichi. Aceleași bârfe selecte și informații de mult știute. Perfecțiunea atmosferei interioare a restaurantului este ruinată de un chelner inconștient care așterne supra de caracatiță în poala omului de afaceri ruinându-i costumul în valoare de 2000\$. E concediat imediat. Întâlnirea e întreruptă din motive evidente. Soarta altor milioane de dolari poate fi decisă altădată. Ora 14.00. Ajunge înapoi, își schimbă costumul și semnează niște hârtii al căror conținut nu îl interesează. Sună telefonul. Nevasta extaziată îl anunță că a donat colecția de pantofi *Gucci*, care s-a demodat odată cu sezonul, unui azil de oameni nevoiași. Bineînțeles că intră în niște detalii absolut necesare. Ora 14.30. Amanta sa este anunțată într-un mod foarte oficial că trebuie să comită niște performanțe notabile la căderea serii. Amanta, enervant de perfectă din punct de vedere anatomic, acceptă provocarea. Alte hirtii trebuie semnate. Ora 16.00. Fiul său, amețit de cocaina proaspăt inhalată, își anunță tatăl că tocmai a citit cartea de telefon al cărei conținut i se pare dramatic, din cauză că toate personajele o să moară într-un final. Omul de afaceri părăsește biroul și se îndreaptă spre luxosul apartament al amantei. Descrierea evenimentului emoțional produs între cei doi se înscrie în domeniul evidentului. Ora 20.00. Întoarcerea acasă echivalează cu atingerea unui apogeu al plictiseli. Nevasta își continuă epopeea începută acum zece ani, epopee al cărei subiect sunt kilogramele în plus. Azi are un nou motiv de depresie. Un nou rid și-a făcut apariția pe fosta-i față perfectă. Cina este o tortură constantă, dominată de o comunicare non verbală. Apoi soția își aduce aminte de o bărfă inedită, pe care, însă, soțul o auzise în fiecare seară, în ultimele trei săptămâni. Repetiția e mama învațaturii. Digestia este însoțită de un pahar de whisky și o havana cubaneză, savurate în fața unui imens televizor. Omul de afaceri se afundă în imensitatea unui fotoliu construit acum trei sute de ani de către revoluționarii francezi. Finalul glorios al zilei. Whisky-ul nu mai are nici un gust, fumul trabucului nu mai are nici o aromă. Își mai toarnă în pahar și stă în întuneric. El este omul care le are pe toate, dar, de fapt, nu are nimic.

O bătrână se învârte în bucătăria casei sale sărăcăcioase, construită înainte de cel de-al doilea război mondial, și apoi bombardată în mod democratic când de ruși, când de germani. Viața ei de zi cu zi este la fel de plictisitoare ca o conferința a guvernului. Minunata ei zi se scurge încercând relaxată să satisfacă cerințele soțului, a cărui imaginație o depășește pe cea a celui mai original torționar. Bineînțeles, nerespectarea orei la care prânzul trebuie servit duce la aplicarea unui tratament corecțional asupra bătrânei. Țipetele ei disperate animează strada pustie, dar vecinii nu intervin. S-au obișnuit cu ambianța. Ora 12.00. După tortură bătrâna pășește plutind spre casa vecinilor, unde surprinde un tratament corecțional în plină desfășurare. Fiul beat își maltratează tatăl din motive neîntemeiate. După momentul înălțător pe care tomai l-a trăit, tatăl se reculege. Fiul consumă în continuare băuturi nocive pentru creier, suflet și ficat. Ora 14.30. Bătrâna este vizitată de fiul său, care deține funcția de intelectual într-un sat de 400 de locuitori. Bineînțeles, este un preot. Își plictisește mama cu detalii semnificative de la cea mai recentă pomană la care a participat. După această sordidă introducere, trece la subiect. Are nevoie de bani. Pentru o treabă. Pentru o afacere. Bătrâna își deschide portofelul de unde se revarsă pensia ei în valoare de 400.000 de lei, de fapt o mică amintire din partea comuniștilor pentru care a lucrat vreo 35 de ani. Astfel alimentează afacerea fiului său, preot cu puseuri de *buissnes-man*, care se evaporă cu tot cu bani. Ora 16.00. Începe ritualul pregătirii cinei. Soțul încearcă să o educe din punct de vedere politic, dorind să poarte o discuție savantă despre situația țării, care se duce de răpă. Datorită reticenței sale cauzată de nestiință, bătrâna se află în pericolul de a o încasa din nou. Dar soțul e prea cuprins de descoperirea soluțiilor pentru salvarea națiunii, încât nu mai are timp pentru așa treburi mărunte. Cina este dominată tot de politic. Soțul își exprimă finele observații asupra N.A.T.O și americanilor care "n-o să facă niciodată ce or făcut comuniștii". Aserțiunea are o logică evidentă. Supărât că soția nu se ridică la nivelul așteptărilor, soțul îi aplică din nou tratamentul preferențial. Ora 22.00. Totul s-a liniștit, cioburile au fost strânse, iar lucrurile încep să intre într-o ciudată normalitate. Pentru că ziua de mâine va fi izbitor de similară cu cea de azi. Și, într-un sat, undeva la marginea lumii, o bătrânică stă în întuneric pe un scaun, se gândește la copilărie, când, deportată fiind într-un lagăr în Rusia, s-a hrănit cu pâine timp de doi ani, iar singurele ei momente de bucurie erau când primea din partea conducerei lagărului, din două în două săptămâni, 200 de grame de zahăr. La finalul ficărei zile, stă în întuneric mâncând zahăr, dar nimeni în afară de ea nu poate înțelege sentimentul și bucuria acestui moment. Ea este omul care nu are nimic, dar de fapt are totul. Omul de afaceri nu o să înțeleagă sentimentimentul bătrânei, la fel cum marile imperii nu au înțeles niciodată popoarele mici...

În fond, și aceasta poate însemna multiculturalitate: a aduna mai mulți oameni și a-i învăța să mănânce zahăr împreună...

SEBASTIAN POELINCĂ

„Tibiscus” University Timisoara